

Шугаєв А. В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ФЕНОМЕН КОМУНІКАЦІЇ: СУЧАСНІ ТРАКТУВАННЯ І ФІЛОЛОГІЧНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Стаття присвячена комплексному аналізу філологічних підходів до феномену комунікації у контексті сучасних соціокультурних трансформацій. Метою розвідки є критичний огляд концептуальних моделей комунікації – від класичних лінійних теорій до постструктуралістських, когнітивних, мультимодальних та цифрово-орієнтованих інтерпретацій, а також визначення специфіки філологічної перспективи як смислотворчого, текстуально-дискурсивного підходу. Систематизовано ключові філологічні концепти дослідження комунікації (текст, дискурс, діалогічність, інтертекстуальність, жанрова та стилістична варіативність), проаналізовано їх евристичний потенціал для осмислення сучасних комунікативних практик, зокрема нарративної організації повідомлень і механізмів смислової взаємодії учасників комунікації. Особливу увагу приділено динаміці переходу від текстоцентричних до інтерпретативно-процесуальних моделей, які враховують соціальні, культурні та когнітивні чинники породження й реценції повідомлень.

Обґрунтовано продуктивність філологічних методів для дослідження цифрової комунікації, полікодових текстів та мультимодального дискурсу, зокрема соціальних мереж, візуально-вербальних форматів, мемів. Доведено, що філологічна інтерпретація акцентує увагу на інтерпретативній активності комунікантів, культурно-історичній специфіці спілкування, естетичній та прагматичній функції мови, а також на неоднорідності медіатекстів, що суттєво доповнює технічні та функціональні моделі комунікації. Окреслено перспективи формування цифрової філології як синтетичної галузі, що поєднує гуманітарну традицію з інструментами автоматизованого аналізу медіатекстів і новими теоретичними рамками дослідження комунікативних процесів у цифрову добу.

Ключові слова: комунікація, філологія, цифровізація, мультимодальність, концепт, дискурс, інтертекстуальність.

Постановка проблеми. У XXI столітті феномен комунікації став центральним для гуманітарних наук – зокрема для філології, лінгвістики, семіотики та міждисциплінарних досліджень. Стрімкі соціокультурні зміни, пов'язані з глобалізацією, міграційними процесами, цифровізацією та експансією медіасередовища, змушують переосмислювати саму сутність комунікативного процесу. Комунікація більше не сприймається як лінійна передача інформації від відправника до одержувача. Натомість вона розглядається як динамічний, багатовимірний і мультимодальний процес творення смислів. У цьому процесі взаємодіють мовні та когнітивні чинники, соціальні та культурні контексти, технологічні платформи та антропологічні виміри людського буття.

Попри зростання інтересу до комунікативних студій у соціології, психології, медіадослідженнях та когнітивістиці, саме філологічна перспектива залишається недостатньо артикульованою в сучасному науковому дискурсі. Якщо технічні та соціологічні моделі комунікації зосереджуються

на каналах передачі, ефективності повідомлень або соціальних функціях спілкування, то філологічний підхід акцентує увагу на смислотворчій природі мовлення, інтерпретаційній активності комунікантів, текстуальності й дискурсивності комунікативних актів. Водночас бракує системного осмислення того, як саме філологічні методи та концепти збагачують розуміння комунікації в умовах сучасності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних філологічних дослідженнях феномен комунікації трактується як динамічний процес, що еволюціонує під впливом цифрових технологій та штучного інтелекту, де традиційні кордони між формальними й неформальними мовними жанрами стираються, а віртуалізація інформаційного простору сприяє вирівнюванню соціальних ієрархій і збереженню культурних маркерів у новому медіа середовищі [3].

Дослідники, спираючись на концепції медіалінгвістики, когнітивної прагматики та дискурс-аналізу, розглядають комунікацію не лише як акт

передачі інформації, а й як складний соціокультурний і когнітивний процес, у якому мова виступає засобом конструювання реальності, ідентичностей і соціальних практик [2; 21].

Українські вчені досліджують феномен комунікації переважно з лінгвокультурологічної, когнітивно-прагматичної, дискурсивної, медіа- та інтернет-комунікативної, а також міжкультурної перспектив [13; 25]. Таке багатовимірне розуміння комунікації відкриває нові горизонти для лінгвістичних розвідок.

Постановка завдання. Метою статті є критичний аналіз сучасних концептуальних підходів до феномену комунікації – від класичних моделей (К. Шеннон, Р. Якобсон) [22; 12] до постструктуралістських, соціоконструктивістських та когнітивних трактувань – і визначення специфіки філологічної інтерпретації комунікації як смислотворчого, текстуально-дискурсивного та культурно вкоріненого процесу. Завдання дослідження: 1) систематизувати основні філологічні концепти дослідження комунікації (текст, дискурс, діалогічність, інтертекстуальність); 2) визначити специфіку філологічного підходу порівняно із соціологічними (Н. Луман) [17], психологічними (К. Роджерс) [20] та медіазнавчими (М. Маклюен) [18] моделями через порівняльний аналіз категорій смислу, тексту та інтерпретації; 3) окреслити можливості застосування філологічних методів до аналізу цифрової комунікації, полікодових текстів та мультимодального дискурсу в умовах сучасного медіасередовища.

Виклад основного матеріалу. У традиційних моделях комунікації середини ХХ століття [12; 22] комунікація розумілася як процес передавання інформації від відправника до адресата. У цих моделях домінував лінійний підхід, спрямований на аналіз структури повідомлення, функцій мови та технічних характеристик інформаційних каналів. Такі моделі заклали базу для подальших лінгвістичних досліджень, однак поступово виявили свою обмеженість, оскільки не враховували інтерпретаційної активності учасників комунікації та соціально-культурного контексту. Ці моделі виникли в період після Другої світової війни, коли комунікація розглядалася через призму технологій (телеграф, радіо) та структурної лінгвістики. Вони перейшли від філософських ідей Арістотеля (оратор, мова, слухач) до математично-технічного аналізу.

Роман Якобсон, представник Празької школи, розширив технічний підхід, інтегруючи лінгвістичні функції мови. Його модель також лінійна, але фокусується на знаковості та функціях, де

комунікація – це не просто передача сигналів, а творчий процес. Його модель доповнює лінійний підхід, вводячи шість факторів комунікації та відповідних функцій мови, які залежать від контексту та мети спілкування. Ця модель революціонізувала лінгвістику, вплинувши на семіотику, дискурс-аналіз та цифрову комунікацію.

Семіотика [16; 19] розглядає комунікацію як обмін знаками й кодами між суб'єктами мовлення, наголошуючи на тому, що культура загалом функціонує як семіосфера – складна система знакових практик, у якій комунікація відбувається не лише між людьми, а й між текстами, культурами, традиціями, соціальними групами. Семіотичний підхід дозволяє пояснити, чому одні й ті самі висловлювання можуть мати різні значення в різних культурних контекстах.

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття відбувається перехід до інтерпретативної, або герменевтичної, парадигми комунікації, у центрі якої постає не інформація як така, а смисл, що конструюється у взаємодії. Г.-І. Гадамер підкреслює діалогічну природу розуміння, вводячи концепцію «злиття горизонтів» (*Horizontverschmelzung*), де комунікація постає як процес взаємного збагачення інтерпретативних контекстів учасників діалогу [9, с. 210]. Р. Барт і У. Еко вводять поняття відкритого тексту та множинності інтерпретацій, обґрунтовуючи активну роль реципієнта як співтворця смислотворення [5, с. 45].

Ю. Габермас визначає комунікацію як інструмент досягнення взаєморозуміння й соціальної згоди, розробляючи теорію комунікативної дії, яка передбачає розрізнення стратегічної і комунікативної взаємодії [11]. Таким чином, у сучасних концепціях комунікації наголос зміщується від структурних елементів до процесів взаємодії, інтерпретації та співтворення значення.

Постструктуралістська філософія мови, представлена працями

Ж. Дерріда, Ж. Дельоза [3; 4], радикально переосмислює природу комунікативного акту. Дерріда запроваджує концепцію *différance* – смислової відмінності й відкладання, що ставить під сумнів можливість остаточного, завершеного значення в комунікації. Текст розглядається як нескінченна гра означників, де кожне висловлювання містить сліди (*traces*) інших дискурсів і контекстів. Ця теоретична настанова знаходить продовження у феміністичній критиці мови, яка аналізує гендерні асиметрії в комунікативних практиках і розкриває механізми символічного насильства в мовленевих актах.

Важливий внесок у сучасне розуміння комунікації зробили дослідники дискурсу та соціальної взаємодії. Теун ван Дейк, Норман Фейрклаф і Рут Водак [23; 6; 24] розглядають комунікацію як дискурсивну практику, через яку формуються і відтворюються соціальні відносини, ідентичності, владні структури та ідеологічні настанови. У цьому контексті дискурс аналізується не лише як мовленнєвий потік, а як механізм конструювання соціальної реальності. Т. ван Дейк розробляє соціокогнітивну теорію дискурсу, що пояснює, як індивідуальні ментальні моделі взаємодіють із колективними соціальними репрезентаціями в процесі комунікації. У свою чергу, Н. Феркло у тривимірній моделі критичного дискурс-аналізу демонструє взаємозв'язок текстуальних практик, дискурсивних процесів та соціокультурних умов комунікації. Дискурс-аналіз також увиразнює думку про те, що сучасна комунікація є багаторівневою – вона відбувається у вербальній, невербальній, візуальній, мультимодальній формах. Цифрова доба значно розширила цей спектр, додавши нові канали та формати взаємодії: соціальні мережі, месенджери, подкасти, відеоконтент, інтерактивні медіа.

Когнітивна лінгвістика [14; 15] трактує комунікацію як вияв ментальних процесів, у яких бере участь не лише мовна компетенція, а й загальна когнітивна структура людини. У межах когнітивної парадигми велике значення мають метафора, фрейми, сценарії, концептуальні структури, що визначають, як мовці створюють і розуміють значення. Комунікація, таким чином, є не просто обміном висловлюваннями, а проекцією когнітивних моделей на мовне вираження.

Цифрова революція ініціює появу нової парадигми – мультимодальної семіотики, що досліджує інтеграцію вербальних, візуальних, аудіальних та кінестетичних ресурсів у створенні смислу. Комунікація трактується як симбіоз множинних семіотичних модусів, де кожен канал вносить специфічний внесок у загальне значення. Дослідники медіатизації аналізують, як логіка медіа трансформує традиційні комунікативні практики в різних соціальних інституціях – від політики до освіти.

Розвиток прагмалінгвістики утворює розуміння комунікації як соціальної дії, що змінює реальність через мовленнєві акти. Принцип кооперації Грайса та теорія ввічливості розкривають імпліцитні правила комунікативної взаємодії. Етнометодологія та конversaційний аналіз зосереджуються на мікропрактиках повсякденного спілкування, виявляючи приховані структури

організації діалогу – черговість реплік, механізми виправлення, стратегії відкриття й закриття розмови.

М. Фуко у роботах «Археології знання» [7] та «Порядку дискурсу» [8] демонструє, як комунікативні практики пов'язані з механізмами влади і формуванням режимів істини. Дискурс постає не як нейтральний засіб передачі інформації, а як інституціоналізована практика, що конституює об'єкти знання і суб'єкти висловлювання. У межах теорії символічного капіталу аналізують комунікацію як поле боротьби за легітимність і визнання, де мовленнєві компетенції нерівномірно розподілені між соціальними агентами.

Філологічний підхід дозволяє розглядати комунікацію як смислотворчий процес, у якому текст стає простором зустрічі культур, досвідів і значень. У цьому розумінні комунікація постає не технічною, а екзистенційною, культурною та інтерпретативною подією.

Соціологічний підхід до комунікації, представлений насамперед теорією соціальних систем Н. Лумана, трактує комунікацію як базову операцію, що конституює суспільство. За Луманом, комунікація – це не передача інформації, а тричленна селекція: інформації, повідомлення та розуміння. Система комунікації автопоетична (самовідтворювана) і оперативно замкнута – вона реагує лише на власні операції, а не на психічні процеси індивідів. Луманівська теорія радикально деперсоналізує комунікацію, розглядаючи її як надіндивідуальний процес [17].

Натомість філологічний підхід зберігає увагу до суб'єкта висловлювання, його інтенцій, мовленнєвих стратегій та інтерпретативних практик. Текстоцентрична орієнтація філології передбачає аналіз конкретних вербальних реалізацій комунікації – від фонетичного рівня до композиційно-архітектонічної організації цілого тексту. Якщо соціологія досліджує комунікацію як системну функцію, філологія зосереджується на смисловій унікальності кожного мовленнєвого твору та його культурно-історичній специфіці.

Психологічна теорія комунікації К. Роджерса [20] базується на концепції емпатії, конгруентності та безумовного позитивного ставлення як передумов ефективного терапевтичного діалогу. Роджерівська клієнт-центрована терапія наголошує на емоційному резонансі, активному слуханні та відображенні почуттів. Психологічний підхід акцентує увагу на міжособистісній динаміці, невербальні канали комунікації та особистісні бар'єри у спілкуванні.

Філологічна інтерпретація комунікації приносить увагу до мовних засобів вираження емоційних станів, риторичних стратегій переконання та аргументації, жанрово-стильових конвенцій, що регулюють очікування учасників. Якщо психологія зосереджується на суб'єктивних переживаннях комунікантів, філологія досліджує об'єктивовані в тексті смисли, що можуть не збігатися з авторськими інтенціями або інтерпретаціями реципієнта.

Психолінгвістика вивчає когнітивні процеси породження та сприйняття мовлення. Модель Левельга описує етапи вербалізації: від концептуалізації наміру через граматичне та фонологічне кодування до артикуляції висловлень. Філологічний аналіз доповнює це розумінням риторичних фігур, стилістичних прийомів та інтертекстуальних відсилань, що впливають на процес сприйняття та інтерпретації.

М. Маклюен у праці «Розуміння медіа: продовження людини» [18] висуває тезу «медіум – це повідомлення», стверджуючи, що технологічні характеристики каналу комунікації визначають зміст та соціальні наслідки повідомлення. Маклюєнівський детермінізм розрізняє «гарячі» (висококодефінітивні, низькоінтерактивні) та «холодні» (низькокодефінітивні, високоінтерактивні) медіа. Філологічна критика медіацентризму Маклюєна (Р. Вільямс, Дж. Фіске) підкреслює, що медіатехнології не є автономними чинниками соціальних змін, а вбудовані в культурні, економічні та владні контексти. Текстуальний аналіз медіапродуктів виявляє ідеологічні підтексти, нарративні стратегії та риторичні прийоми, що формують сприйняття реальності. Дж. Фіске в семіотичному аналізі телебачення показує, як полісемічність медіатекстів дозволяє різним аудиторіям продукувати альтернативні прочитання.

У сучасному філологічному дискурсі феномен комунікації трактується не лише як процес обміну інформацією, а як складна, динамічна система знаків, значень і взаємодій, що формується в соціально-культурному контексті. Філологія, як дисципліна, що синтезує лінгвістику, літературознавство та культурологію, пропонує низку ключових концептів для інтерпретації цього феномена: текст, дискурс, діалогічність та інтертекстуальність. Ці категорії, корені яких сягають структурної лінгвістики ХХ століття, у сучасних трактуваннях набувають когнітивно-комунікативних і постструктуралістських вимірів, дозволяючи аналізувати комунікацію як процес творення сенсу в умовах цифрової ери та глобалізації.

Текст у філологічному розумінні є фундаментальною одиницею комунікації – когерентною, самодостатньою послідовністю знаків, що реалізує комунікативну інтенцію у конкретній формі. Сучасні філологічні інтерпретації акцентують увагу на мультимодальності тексту, особливо в цифрових медіа, де текст інтегрує вербальні, візуальні та аудіальні елементи. Наприклад, з позиції когнітивно-комунікативних перспектив текст постає як «складова частина спілкування», що відображає дискурсивну діяльність людини, де когнітивні схеми (ментальні моделі) визначають його продукування та рецепцію. Такий підхід дозволяє аналізувати, як текст у соціальних мережах (наприклад, твіти чи пости) стає інструментом маніпуляції чи солідарності, розкриваючи комунікацію як процес конструювання ідентичності.

Дискурс, на протипагу тексту, є ширшою, процесно-орієнтованою категорією, що охоплює не лише лінгвістичні структури, а й соціальні практики, владні відносини та ідеологічні конструкти. У сучасних трактуваннях, особливо в постпандемійний період, дискурс набуває інтердисциплінарного характеру, що підсилює його інтертекстуальну природу.

Інтертекстуальність розглядає текст як «мозаїку» цитат, у якій будь-яке висловлювання постає результатом взаємодії з іншими текстами минулого й сучасності. На відміну від алюзії, інтертекстуальність має трансформаційний характер: новий текст не лише відсилає до попередніх, а й переосмислює, переписує або пародіює їх, створюючи додаткові смислові шари в культурному «архіві». У сучасних дослідженнях інтертекстуальність дедалі частіше поєднується з дискурсивним аналізом: у політичній комунікації вона слугує інструментом ідеологічного конструювання та маніпуляції.

Систематизуючи ці концепти, ми бачимо їх ієрархічну взаємодію: текст вбудовується у дискурс, набуваючи діалогічності через взаємодію голосів і інтертекстуальності як культурної пам'яті. У сучасних трактуваннях ця комбінація формує гібридний підхід до комунікації: від когнітивних моделей, де дискурс формує текст, до постколоніальних, де діалогічність протистоїть монологізму влади. Філологічні студії підкреслюють роль цих концептів у цифровому дискурсі, де інтертекстуальність мемів чи гібридних текстів розкриває глобальні виклики, як фейкові новини чи культурна апропріація.

Цифрове медіасередовище кардинально трансформує об'єкти філологічного дослідження, вима-

гаючи адаптації традиційних методів та розробки нових аналітичних інструментів. Сучасна цифрова комунікація характеризується гібридністю, інтерактивністю, мультимодальністю та динамічністю, що визначає специфіку її дослідження філологічними засобами. Тексти в цифровому середовищі перестають бути статичними вербальними конструктами і стають складними семіотичними системами, де значення формується через взаємодію різних знакових кодів.

Традиційні філологічні методи зберігають свою продуктивність, проте потребують значної модифікації. Лінгвостилістичний аналіз залишається релевантним для дослідження мови соціальних мереж, блогів, онлайн-медіа, дозволяючи виявити специфічні риси цифрового мовлення. Аналіз лексичних інновацій, синтаксичних трансформацій, специфічних тропів цифрової комунікації розкриває механізми адаптації мови до технологічного середовища. Водночас цей метод потребує розширення інструментарію для врахування графічних засобів виразності, емодзі, анімацій та інших семіотичних ресурсів, що доповнюють або замінюють вербальний компонент.

Прагматичний аналіз розглядає, як полікодовість впливає на комунікативну ефективність, як реципієнт інтерпретує складні семіотичні комплекси, які стратегії декодування залучає. Цей підхід досліджує інтенції автора, перлокутивні ефекти, контекстуальні фактори, що визначають успішність комунікації.

Мультимодальний дискурс-аналіз відповідає на виклики, що постають перед дослідниками цифрової комунікації, де значення створюється через синхронну взаємодію вербального, візуального, аудіального, жестового, просторового модулів. Соціально-семіотичний підхід, розроблений Гюнтером Крессом та Тео ван Лівеном, розглядає всі модули як рівноправні ресурси творення значення, кожен з яких має специфічні можливості та обмеження.

Водночас перспективи розвитку цифрової філології є надзвичайно багатообіцяючими. Формування цифрової філології як самостійної галузі, що поєднує гуманітарну традицію з технологічними інструментами, створює нові можливості для розуміння комунікації в умовах інтенсивної медіатизації суспільства. Філологія збагачується новими об'єктами дослідження, розширює методологічний арсенал, залишаючись при цьому наукою про смисли, значення та людську комунікацію в усьому різноманітті її форм і проявів. Інтеграція філологічного аналізу з критичною теорією медіа, платформними дослідженнями, теорією алгоритмів відкриває шляхи до глибшого розуміння того, як технології формують нашу комунікативну реальність, і як ми, у свою чергу, формуємо їх через наші дискурсивні практики.

Висновки. Отже, огляд актуальних напрямів дослідження феномену комунікації засвідчив, що відбувся парадигмальний зсув у розумінні поняття: від лінійної передачі інформації у класичних моделях середини ХХ століття до динамічного, багатовимірного, мультимодального процесу творення смислів. Розвідка продемонструвала високу адаптивність філологічних методів до аналізу цифрової комунікації. Традиційні інструменти лінгвостилістичного та прагматичного аналізу зберігають продуктивність за умови модифікації для врахування мультимодальності, полікодовості та гібридності цифрових текстів. Мультимодальний дискурс-аналіз постає як найперспективніший метод дослідження сучасного медіасередовища, де значення створюється через синхронну взаємодію вербальних, візуальних, аудіальних та інших семіотичних ресурсів.

Перспективними напрямами подальших розвідок є дослідження комунікації в умовах активної інтеграції штучного інтелекту в мовленнєві практики. Актуальними стають питання людиномашинної взаємодії, трансформації текстуальності під впливом генеративних AI-систем.

Список літератури:

1. Парфенюк І. Вплив технологій штучного інтелекту на міжособистісні комунікації: сучасність і майбутнє. *Питання культурології*. 2025. С. 150–163.
2. Шевченко Л. І., Сизонов Д. Ю. *Теорія медіалінгвістики*: підручник. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ: Ліра-К, 2025. 272 с.
3. Deleuze G., Guattari F. *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1987.
4. Derrida J. *Of Grammatology*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1976. 354 p.
5. Eco U. *The Role of the Reader: Explorations in the Semiotics of Texts*. Bloomington: Indiana University Press, 1979. 288 p.
6. Fairclough N. *Language and Power*. London: Longman, 1989. 248 p.
7. Foucault M. *L'archéologie du savoir*. Paris: Gallimard, 1969. 294 p.

8. Foucault M. *L'ordre du discours*. Paris: Gallimard, 1971. 81 p.
9. Gadamer H.-G. *Wahrheit und Methode: Grundzüge einer philosophischen Hermeneutik*. Tübingen: Mohr Siebeck, 1960. 486 p.
10. Giddens A. *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Berkeley: University of California Press, 1984. 417 p.
11. Habermas J. *The Theory of Communicative Action*. Vol. 1: *Reason and the Rationalization of Society*. Boston: Beacon Press, 1984. 465 p.
12. Jakobson R. Linguistics and Poetics. In: Sebeok T. A. (ed.) *Style in Language*. Cambridge, MA: MIT Press, 1960. P. 350–377.
13. Krysanova, T., Herezhun O. Multimodal meaning-making of aggression in English song narrative: A cognitive-pragmatic perspective. *Cognition, communication, discourse*. 2023. No. 26. P. 83–108.
14. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press, 1980. 242 p.
15. Langacker R. W. *Foundations of Cognitive Grammar: Volume I: Theoretical Prerequisites*. Stanford: Stanford University Press, 1987. 540 p.
16. Lotman Yu. *Universe of the Mind: A Semiotic Theory of Culture*. Bloomington: Indiana University Press, 1990. 288 p.
17. Luhmann N. *Soziale Systeme: Grundriß einer allgemeinen Theorie*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1984. 674 p.
18. McLuhan M. *Understanding Media: The Extensions of Man*. New York: McGraw-Hill, 1964. 318 p.
19. Peirce C. S. *Collected Papers of Charles Sanders Peirce*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1958. 962 p.
20. Rogers C. R. *On Becoming a Person: A Therapist's View of Psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin, 1961. 420 p.
21. Strauss C., Harr M., Pieper T. Analyzing digital communication: a comprehensive literature review. *Management Review Quarterly*. 2024. Vol. 75. P. 1–39.
22. Shannon C. E. A Mathematical Theory of Communication. *Bell System Technical Journal*. 1948. Vol. 27. P. 379–423, 623–656.
23. van Dijk T. A. *Discourse and Power*. Houndmills: Palgrave Macmillan, 2008. 308 p.
24. Wodak R. *The Discourse of Politics in Action: Politics as Usual*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009. 278 p.
25. Zhabotynska, S. A. Reception of the political news narrative in readers' responses: multimodality and intertextuality. *Cognition, communication, discourse*. 2024. No. 29. P. 86–103.

Shuhaiev A. V. THE PHENOMENON OF COMMUNICATION: CONTEMPORARY INTERPRETATIONS AND PHILOLOGICAL PERSPECTIVES

The article is devoted to a comprehensive analysis of philological approaches to the phenomenon of communication in the context of contemporary sociocultural transformations. The aim of the study is a critical review of conceptual models of communication – from classical linear theories to poststructuralist, cognitive, multimodal, and digitally-oriented interpretations, as well as defining the specificity of the philological perspective as a meaning-making, textual-discursive approach. Key philological concepts for studying communication (text, discourse, dialogism, intertextuality, genre and stylistic variation) are systematized, and their heuristic potential for understanding contemporary communicative practices is analyzed, particularly the narrative organization of messages and mechanisms of semantic interaction among communication participants. Special attention is given to the dynamics of transition from text-centric to interpretative-processual models that account for social, cultural, and cognitive factors in message production and reception.

The productivity of philological methods for studying digital communication, polycode texts, and multimodal discourse is substantiated, particularly in social networks, visual-verbal formats, and memes. It is demonstrated that philological interpretation emphasizes the interpretative activity of communicants, the cultural-historical specificity of communication, the aesthetic and pragmatic functions of language, as well as the heterogeneity of media texts, which significantly complements technical and functional models of communication. Perspectives for the formation of digital philology as a synthetic field combining the humanistic tradition with tools for automated analysis of media texts and new theoretical frameworks for studying communicative processes in the digital age are outlined.

Key words: communication, philology, digitalization, multimodality, concept, discourse, intertextuality.

Дата надходження статті: 24.11.2025

Дата прийняття статті: 22.12.2025

Опубліковано: 30.12.2025